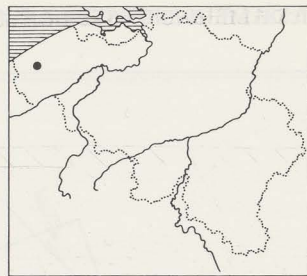


J. DE MEULEMEESTER & C. VANTHOURNOUT



## Het voorhof van de "Hoge Andjoen"-motte te Werken.

De tweede campagne op het voorhof van de *Hoge Andjoen*-motte te Werken bevestigde de gegevens van de eerste opgravingsperiode. Het site levert aanduidingen van occupatie in de Late Steentijd-Vroege Bronstijd, de IJzertijd en de Romeinse periode. De bewoning nam een aanvang in de Late Steentijd ; bewijs hiervan zijn verschillende bewerkte silexfragmenten, waaronder enkele pijlpunten.

Duidelijker zijn de sporen, die door het Vroegmiddeleeuws bodempakket worden afgedekt en aan de Romeinse periode kunnen worden toegeschreven. Het betreft hier sporen van palen en kuilen alsook een tweetal standgreppels met aanduiding van enkele paalgaten, die aan de westelijke zijde van het site zijn gelegen en door de latere voorhofgracht worden afgebroken. Op diverse plaatsen werden *terra sigillata*-scherfen evenals een fragmentarisch *dolium* aangetroffen. Tot diezelfde fase rekenen wij ook een vierkante

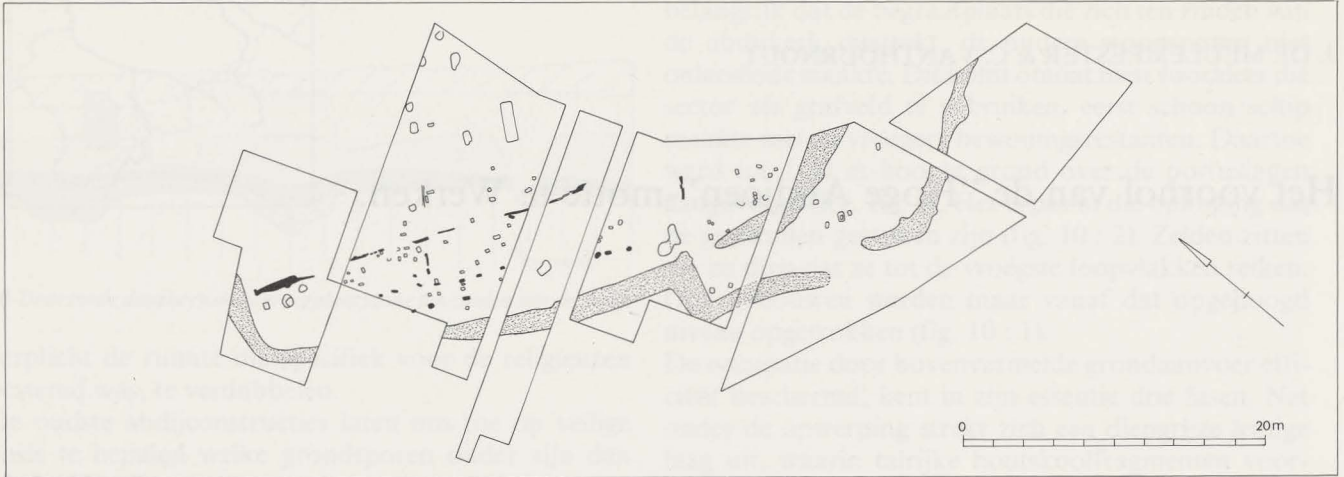
houten waterput van 1,55 m zijde ; hij is in het westelijk kwadrant van het voorhof gelegen en zijn bovenzijde werd door een vroegere uitbreiding van het kerkhof verstoord. De put heeft een diepte van ongeveer 3,75 m tegenover het maaiveld. De houtbouw is slechts over een hoogte van 54 cm bewaard en bepaalde elementen van zijn opbouw zijn zeer waarschijnlijk verdwenen. De structuur bestaat immers uit een buitenste rij horizontaal geplaatste plankjes, waartegen zich verticale plankjes bevinden (deze plankjes zijn 3 cm dik ; de binnenste meten 16 bij 54 cm). In de vier hoeken wordt de constructie geschraagd door vierkante paaltjes van 10 cm dikte. Een *terra sigillata*-scherf kwam uit het slib op de bodem van de waterput.

Uit de Vroege Middeleeuwen stammen een aantal greppels ; ze zijn ongeveer 1,50 m breed en 0,75 m diep. Deze greppels lopen in een regelmatig patroon over het site. Aan de zuidwestelijke en westelijke rand van het voorhof volgt één van de greppels het tracé van de latere voorhofgracht, ook waar deze noordwaarts afzwenkt. Naar het oosten toe maakt deze greppel een zuidwaartse dubbele knik (2,50 m) en stopt ongeveer 8

\* Opgraving uitgevoerd dank zij de medewerking van de Ministeries van Tewerkstelling en Arbeid en van Begroting en van de gemeente Kortemark (B.T.K.-project).



1 Eén van de greppels van de toegang ; op de voorgrond paalkuil en -spoor van de palissade rond het voorhof.



2 Grondplan van de sporen uit de Vroege Middeleeuwen : grijs : de greppel die de toegang en de afgrenzing van het site bepaalt ; zwart : palissade en plankensporen ; wit : onbepaalde paalkuilen en sporen.

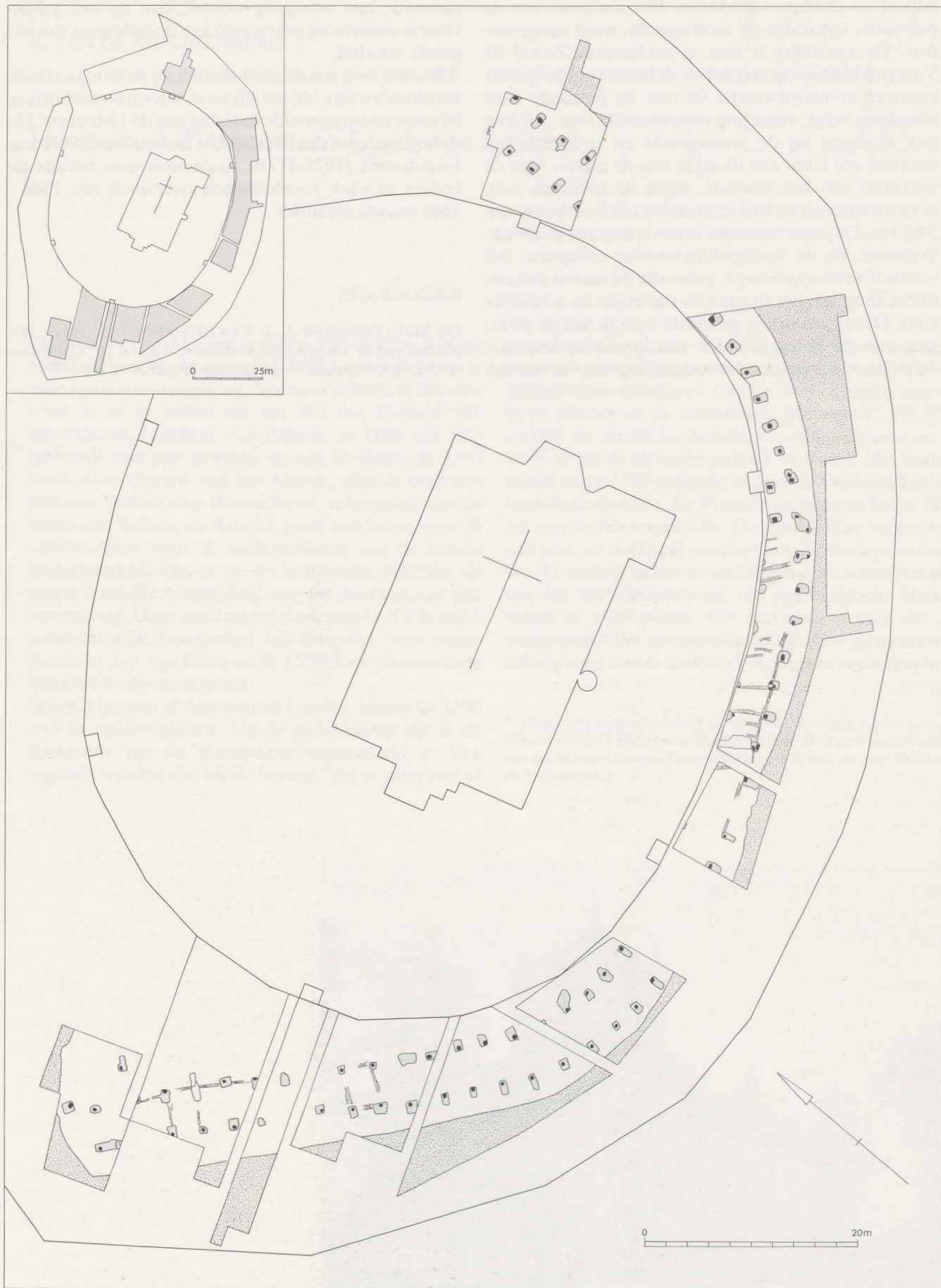
m verder. Hier doet zich een onderbreking voor. Zowel bij het eindpunt van deze greppel als bij de knik begint na enkele meters onderbreking een nieuwe greppel. Deze twee nieuwe greppels draaien, op 6 m van elkaar, min of meer evenwijdig naar het huidige centrum van het site toe. Dit greppel- of grachtpatroon lijkt deel uit te maken van een complex ingangssysteem met bemoeilijkte doorgang (*passage en chicane*), die toegang verleende tot een site dat kleiner was dan het latere voorhof. Binnen deze greppels liggen, althans op één plaats duidelijk bewaard, een dubbele rij paalgaten en enkele balksporen. Zij volgen het verloop van de greppel of staan er haaks op.

Ze worden doorsneden door de latere voorhofpalissade. De onderlinge afstand tussen de palen bedraagt 1 tot 1,50 m, terwijl de parallelle palenrijen zich ongeveer 1,50 m van elkaar bevinden ; de buitenste rij ligt op 1,50 m van de greppel. Een balkspoor, 2,50 m meer inwaarts gelegen dan en evenwijdig aan de binnenste rij palen, kon over een afstand van om en bij de 23 m worden gevolgd. Mogelijk vormen greppels en paalgaten een deel van een verdedigingssysteem. In de huidige stand van het onderzoek kan nog geen samenhangend patroon uit de verschillende paalgaten worden gedistilleerd. De woonlaag leverde talrijke potscherven op die tot de Karolingische periode teruggaan en deel uitmaken van verscheidene productiecentra.

Het voornaamste element uit de voorhoffaze is het onderzoek van de palissade rond dat voorhof. Ze bestaat uit twee evenwijdige, op ca. 4 m van elkaar gelegen rijen paalkuilen, waarin de palen werden ingeplant. Het verloop van deze palissade is thans over een afstand van om en bij de 150 m gekend. De palen staan op ongeveer 3 m van elkaar, de kuilen op 2 tot 2,50 m. Zij zijn onderling met horizontale en verticale



3 Balk- en plankenspoor uit de vroege Middeleeuwen.



4 Grondplan van de palissade rond het voorhof.

balken en planken verbonden. Het eindpunt van de palissade, tegenover de mottegracht, werd aangesneden. De zwenking is nog in onderzoek. Zowel de Vroegmiddeleeuwse greppel als de latere voorhofgracht zwenken er noordwaarts. Of ook de palissade deze zwenking volgt, staat nog onvoldoende vast; zij kan ook eindigen bij de mottegracht en zodoende het voorhof vrij laten aan de zijde van de motte. Aan de westrand van het voorhof, tegen de palissade aan, vormen sporen van balken en palen een houtbouw van 5 bij 4 m. De juiste betekenis ervan is nog niet duidelijk. Wanneer, na de Vroegmiddeleeuwse occupatie, het voorhof werd opgehoogd, gebeurde dit samen met een uitbreiding van het site aan de zuidelijke en oostelijke zijde. Deze aanaarding gebeurde tegelijk met de plaatsing van de palenrijen. De stratigrafische kontekst duidt meer op een aarden omwalling waarboven een

palissade met weergang uitstak, dan op een gelijkvloerse omheining gekoppeld aan de ophoging van het gehele voorhof.

Alhoewel nog steeds geen duidelijke dateringscriteria voorhanden zijn, blijven wij voor de motte-voorhoffaze bij onze vooropgestelde datering van de 12de eeuw. De ophogingslagen van het voorhof bevatten wel Andenne I-aardewerk (1075-1175). Anderzijds mist het site de anders zo vaak voorkomende overvloed van 13de - 14de eeuwse ceramiek.

#### BIBLIOGRAFIE

DE MEULEMEESTER J. & VANTHOURNOUT C. 1984 : Het voorhof van de 'Hoge Andjoen'-motte te Werken. In : *Conspectus MCMLXXXIII*, Archaeologia Belgica 258, Brussel, 112-117.